

УДК 94 (438)

Леся Костюк

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано міграційну ситуацію в Нідерландах на зламі ХХ–ХХІ століть, законодавство щодо переселенців у країну, його значення для боротьби з нелегальною міграцією.

Ключові слова: міграція, Європейський Союз, інтеграція, мігрант, міграційна політика.

Шороку міграційні процеси впливають на політичну ситуацію держав Європейського Союзу та змінюють структуру суспільства. Це, у свою чергу, породжує низку проблем із адаптацією цих осіб. Тому країни ЄС за останні роки постійно вдосконалюють міграційне законодавство. Зокрема, Нідерланди протягом останніх років вдосконалюють свою міграційну політику, в суспільстві змінюється ставлення до іммігрантів, чимало нововведень щодо легалізації іноземців.

Дослідження міграційних процесів Нідерландів та реакція уряду на них стали метою нашої наукової розвідки. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання низки завдань: вивчення способів в'їзду в Нідерланди; дослідження нормативних документів, котрі визначають статус мігрантів, політику щодо нелегальних мігрантів.

Порушена проблема знайшла відображення у різноманітних наукових студіях, юридичних, політологічних та журналістських аналітичних працях. Міграційне законодавство Нідерландів, його переваги та недоліки, особливості адаптації переселенців в голландське суспільство стали предметом дослідження Т. Василевої [2], О. Мельниченко [5], В. Мороза [6], Г. Погребняк [10], Н. Соколовської [13] та інших.

Упродовж останніх десятиліть (післявоєнних років) міграційна політика в Нідерландах неодноразово докорінно змінювалася. Так, з початком 50-х років ХХ століття відбулося масове повернення голландців із Індонезії (300 тис. осіб). Зауважимо, що переселенці легко інтегрувалися в нідерландське суспільство. Із розвитком економіки на початку 1960-х років на територію країни прибуває ряд мігрантів (висококваліфікованих робітників) із Іспанії, Італії, Югославії, котрі згодом без проблем інтегрувалися (їх називали невидимими мігрантами). Ситуація дещо змінилася наприкінці 1960-х років, із прибуттям ряду мігрантів із Туреччини, Марокко, Сомалі. У Нідерландах вони спершу перебували легально, проте після закінчення терміну дії їхнього дозволу на роботу по найму залишалися там як нелегальні мігранти. Згодом на територію Нідерландів прибували мігранти із Передньої Азії, Індії, Китаю, Японії та країн соцтабору. Найбільші потоки мігрантів до Нідерландів зафіксовано протягом 2000-х років. Серед них приблизно 60 % – вихідці із держав колишнього соцтабору (поляки, українці, росіяни, словаки та чехи).

Проаналізувавши міграційну політику Нідерландів, зазначимо, що в країні сформувалося сприятливе середовище для мігрантів. Окреслена ситуація детермінована такими чинниками: високий рівень економічного розвитку цієї країни, можливість працевлаштуватися, висока тарифікація праці, можливість отримати освіту. Сприятливе середовище приваблює велику кількість іммігрантів, тому нідерландський уряд розпочав політику регулювання міграційних потоків. Координатором міграційної політики в країні є

Міністерство юстиції, котрому підпорядковується Служба міграції, натуралізації Королівства Нідерландів, військова поліція. Основними завданнями цих інстанцій є видача дозволів на в'їзд і перебування в країні; дозвіл на працю, розгляд питання про надання громадянства і прийняття рішення стосовно депортації; отримання притулку; безпека кордонів. При вирішенні всіх цих питань згадане міністерство тісно співпрацює із консульствами та посольствами за кордоном.

Нідерландські урядовці виділи декілька легальних шляхів для тимчасової або постійної міграції до держави (отримання громадянства для осіб, що прожили в країні не менше п'яти років): возз'єднання сімей, усиновлення неповнолітніх дітей іноземців, працевлаштування (за наявності довгострокового контракту з роботодавцем у Нідерландах), навчання, індивідуальна трудова діяльність у різних видах промисловості, вибір Нідерландів як місця життя для заможних громадян інших країн, що входять в ЄС.

Міграційна політика зобов'язує кожного переселенця з прибуттям на територію Нідерландів одразу звернутися в муніципалітет тієї провінції, де він перебуває, і одержати дозвіл на перебування. Цей термін чинності дозволу для перебування на території держави визначається згідно візи (короткострокова віза (тип С) транзитна віза (тип А і В), національна віза (тип D) і не може перевищувати: три місяці для туризму; шість – для сезонних робіт; п'ять років – для навчання (кожного року відповідно до курсу студента та успішності особи цей термін пролонгується); три роки – для роботи по найму.

Згідно законодавства Нідерландів, принцип возз'єднання сім'ї передбачений для дітей до 18 років, подружжя, батьків котрі знаходяться на утриманні, угода про співмешканство, засвідчена нотаріусом. Такий дозвіл видається на один рік, проте передбачено його пролонгування, і при цьому враховуються житлові умови (існують мінімальні норми, передбачені законодавством), медичне страхування та дохід не менше 120 % від загального доходу сім'ї.

Студентам, котрі хочуть одержати освіту в Нідерландах, спершу відкривають візу на один рік, проте такі візи теж можна продовжити. Це один із видів довгострокового легального проживання в країні. При цьому кожен студент повинен мати середню освіту (високі бали з математики та англійської), пройти тестування на вільне володіння мови (англійська – рівень TOEFL або IELTS), якщо абітурієнт неготовий пройти тестування, то має можливість навчатися на підготовчих платних курсах упродовж року, при цьому слід оплатити за увесь рік навчання (згодом оплата по-семестрово), мати певну суму на банківському рахунку (не менш, ніж 960 євро на місяць) для проживання, придбання медичної страховки. У гуртожитках проживають лише студенти першого курсу, а з другого – на найманих квартирах. Щороку продовження віз для студентів займається сам навчальний заклад [8, с. 1]. Після закінчення навчання уряд Нідерландів дозволяє один рік перебувати на території держави для пошуку роботи та легалізації.

Ще однією можливістю легального перебування на території Нідерландів є шлюб із громадянином країни. На території Нідерландів існують спеціальні служби, котрі перевіряють обох кандидатів не тільки шляхом тестування, але вивчають і їхнє особисте життя. Для одруження у Нідерландах теж потрібно зібрати пакет документів, до якого входять зокрема паспорт, медична довідка, довідка про несудимість, довідка про дохід (не обов'язково). Як зазначає О. Погребняк, при укладанні шлюбу громадянство можна одержати тільки після десяти років спільного проживання [10, с. 5].

Крім офіційного шлюбу, в законодавстві Нідерландів передбачено ще один спосіб одержання громадянства – це близькі стосунки із громадянином цієї країни (громадянський шлюб). Так, на території держави необхідно прожити

протягом трьох років із одним партнером. Цей спосіб еміграції в Нідерланди є в своєму роді досить унікальним, оскільки не функціонує більше в жодній країні Європи. Необхідно відмітити: якщо партнери розривають стосунки, то умови надання права на проживання порушується і особа, що не є громадянином Нідерландів, повинна виїхати з країни. Доказом спільного проживання є представлення спеціальним органам оплачених рахунків про ведення спільного господарства, фото. Також іноземний партнер повинен сам себе забезпечувати (в місяць заробляти мінімум по 1,5 тис. євро). Слід додати, що із 1994 р. у зв'язку із великою кількістю фіктивних шлюбів, нідерландські відділи поліції у справах іноземців стали видавати та контролювати наявність у іммігрантів довідки форми М46, а із квітня 2001 р. чинними стали нововведення, згідно з якими законний шлюб може бути переоформлений у громадянський. Також із середини 2000-х рр. громадяни із заможних країн не повинні здавати екзамени інтеграції (Японія, Канада, США, Нова Зеландія) при укладанні шлюбу та одержання громадянства.

Щодо бізнес-імміграції у Нідерланди, то зауважимо, що цей процес вимагає певних фінансових затрат. Так, спочатку потрібно зареєструвати свою компанію або бути співвласником голландської фірми (мати хоча б 25 % акцій). Заявку на право проживання претендент подає через рік існування компанії. Для прискорення видачі права проживання бізнесмену необхідно набрати певну кількість балів, котрі нараховує Міністерство економіки та перевіряє Служба міграції та натуралізації. Самі бали підприємець може отримати за досвід підприємницької діяльності, вклад у місцеву економіку, дохід (мінімальний 1 тис. євро), сплату податків та бізнес план. Якщо всі служби нарахували певну кількість балів, то бізнесмену продовжують право проживання на два роки із дозволом перевести сім'ю, а згодом – одержати громадянство [1, с. 2].

Існує декілька шляхів одержання нідерландського громадянства: за походженням або по праву крові; за місцем народження (“Право землі”); натуралізація (на загальних або спрощених підставах); відновлення громадянства [11, с. 1]. Так, громадянами Нідерландів за походженням вважаються діти, народжені після 1 січня 1985 р. від голландця (одруженого з матір'ю дитини) або голландки, котра не перебуває у шлюбі. Народжені поза шлюбом діти повинні бути визнані батьками до народження. Дитина, котру голландка народила від іноземця за межами країни, також отримує автоматично громадянство за народженням. Громадянство шляхом натуралізації мають можливість одержати колишні жителі Нідерландів або колоній цієї країни, за умови проживання на її території протягом року. Щодо мігрантів, то громадянство можуть одержати лише через п'ять років проживання на території Нідерландів. Перед подачею заяви претенденти повинні здати екзамени на інтеграцію (зазвичай екзамени з мови, вартість якого 350 євро, за який претендент оплачує заздалегідь). Сама заявка може бути відхилена, якщо іноземець протягом цих п'яти років був притягнений до кримінальної відповідальності [11, с. 3].

Для того, щоб влаштуватися на роботу в Нідерланди за законом “Про працевлаштування іноземців” та “Законом про статус іноземців” (жителю не країн ЄС) потрібно одержати робочу візу із попередньою угодою роботодавця. Згідно “Акту зайнятості іноземців”, роботодавець повинен оформити трудовий договір та вислати запрошення іноземному робітникові. Також фахівці, котрі легально їдуть на роботу до королівства на термін більше як три місяці, одержують спеціальний документ (GVVA) від Служби імміграції і натуралізації Голландії [5, с. 1]. Заявку до цієї служби подає сам роботодавець і доводить, що серед місцевого населення немає претендентів на цю посаду. Згодом служби роблять перевірку житлових умов, заробітної плати і тільки тоді видають робочу візу на термін тривалості контракту (три роки із можливістю подальшого

продовження). Зазначимо, що для деяких категорій працівників існують винятки із правил. Зокрема, сюди належать: власники Блакитної картки ЄС; іноземні бізнесмени, які працюють у своїй компанії в Голландії; випускники нідерландських університетів протягом року з моменту випуску; кваліфіковані спеціалісти, які можуть зробити значний внесок в нідерландську економіку; члени сім'ї власника нідерландської ПНП з правом на працевлаштування. Так, їм для працевлаштування не потрібно отримувати спеціальний дозвіл, а компаніям – виконувати формальні процедури [5, с. 2].

Також Нідерланди надають право проживати на території країни біженцям згідно Женевської конвенції (1951 р.), Нью-Йоркського протоколу (1967 р.), Шенгенських угод, Дублінської конвенції, Всесвітньої Конвенції у справах біженців й інших законодавчих актів. На сьогоднішній день вимоги до імміграційного законодавства значно посилилися (із 2010 р.), тому отримати статус біженця стало набагато складніше. Відтак політичні та релігійні мотиви тепер беруться до уваги далеко не завжди. Умовами для легальної імміграції в Голландію можуть стати обставини, коли існує безпосередня загроза життю та здоров'ю, переслідування на сексуальному ґрунті, загрози з боку криміналітету. Характерно те, що із трьох поданих заяв, згідно статистичних даних, мігранти отримують дві відмови, відповідно до яких протягом 28 днів іммігрант повинен виїхати з країни [12, с. 2]. При отриманні статусу біженця іноземець отримує право на проживання, працевлаштування, здобуття освіти і возз'єднання сім'ї.

Слід додати, що досить жорстка політика Нідерландів щодо сомалійців, бо із 2013 р. депортують їхніх мігрантів назад в Сомалі. Не залежно від цього в країну за 2015 р. прибуло 26 тис. мігрантів (більшість із Сирії та Єритрії), а 2016 р. – 15 тис. сирійців, що зумовило збільшення кількості мусульманського населення. Саме тому, “Партія за свободу” під час виборчої кампанії 2016 р. висловила ідею закриття всіх мечетей та заборони поширення Корану [16, с. 6]. Одночасно у Нідерландах існує “Партія ісламських демократів”, котра навпаки – дбає про поширення мусульманської культури [4, с. 27].

Щоб одержати статус біженця в Нідерландах потрібно заявити про цей намір відразу під час проходження прикордонного контролю. Якщо представникам прикордонної або митної служби історія видається переконливою, то іноземця направлять в пункт тимчасового розміщення (Центральне агентство про приймання осіб, котрі шукають притулку – перший такий заклад був створений 1980 р.), а його документи – на розгляд в імміграційне відомство. Доречно додати, що такі центри займаються професійною підготовкою та перекваліфікацією мігрантів, певною їх інтеграцією (мовні курси, школи та дитсадки для дітей). Крім житла, надається безкоштовне харчування та невеликі гроші на дрібні витрати (60 євро на тиждень на одного дорослого). Якщо процес розгляду триватиме більше 3-х місяців, то дозволяється влаштуватися на некваліфіковану роботу (24 тижні упродовж року, бо рішення можуть розглядати протягом трьох років) [13, с. 57]. Після розгляду видається дозвіл на присвоєння статусу біженця, а в разі відмови доведеться виїхати з країни. Поряд із центрами створюються табори для біженців країн третього світу (16 – тимчасових, 103 – для більш тривалого перебування) [3, с. 5].

Процес переосмислення міграційного законодавства Нідерландів розпочався із 1970 р., із прийняттям Меморандуму про іноземних робітників, де зазначалося про зупинення стихійної трудової міграції, а 1973 р. уряд країни пом'якшив правила для робітників та їхніх сімей з метою збереження культурної ідентичності. Більш ґрунтовне міграційне законодавство почало розроблятися із 80-х років ХХ століття. Так, уряд Нідерландів в 1981 р. прийняв проект, а в 1983 р. ухвалив заключний текст меморандуму про політику стосовно етнічних меншин-трудова мігрантів (до них слід віднести мігрантів із Суринаму,

Антильських островів, циган), котрі могли адаптуватися в суспільстві та водночас було заборонено дискримінацію. Також, згідно даного меморандуму, трудовий мігрант після п'яти років проживання в країні набував прав у багатьох сферах життя, а з 1985 р. їм надавалися політичні права на місцевому рівні (виборче право) та мали можливість створювати консультативні етнічні організації (із 2001 р. уряд фінансував ряд проектів цих організацій) [2, с. 34].

На початку 2000-х рр. було прийнято Закони “Про статус іноземців” та “Про працевлаштування іноземців”, котрі визначали тимчасове перебування іноземців усіх країн світу та терміни їхнього працевлаштування. Із 2015 р. через вплив мігрантів на територію Нідерландів уряд посилює правила надання притулку та робить міграційне законодавство більш жорстким. Так, житло та харчування, згідно нового законодавства, будуть одержувати мігранти, що отримали статус біженців. Якщо цього статусу немає, то термін перебування в міграційному центрі скорочується до кількох тижнів, а згодом на мігранта чекає депортація. Також із листопада 2015 р. уряд планував закрити 30 регіональних центрів, проте до кінця це рішення не було реалізоване.

У листопаді 2016 р. нижня палата парламенту Нідерландів погодила закон, який забороняє носити в громадських місцях одяг, що закриває обличчя. Заборона поширюється на бурки – жіночий одяг, схожий на паранджу, що повністю закриває тіло й обличчя, і нікаби – жіночий головний убір, що закриває обличчя, з вузьким прорізом для очей, а також на балаклави і мотоциклетні шоломи. Згідно із законом, такий одяг не можна буде носити в громадському транспорті, освітніх і медичних установах, а також в урядових будівлях. Порушникам буде загрозувати штраф – 405 євро [9, с. 1].

Зауважимо, що на території Нідерландів проживає чимало українців. Стосовно українців, то вчені виділяють дві хвилі еміграції до Голландії: I – упродовж другої половини 40-х років (переміщення українців, що перебували на роботі в Німеччині); II – на початку 90-х років (виїхала значна кількість молодих людей для навчання та праці). Існують різні статистичні показники кількості українців на території Нідерландів, але, за офіційними даними Національного інституту статистики, на початку 2017 р. в країні зафіксовано 5 тис. наших співвітчизників, а за неофіційними – на початку 2017 р. в Нідерландах перебували приблизно 8 тис. українців [6, с. 2]. Найбільше емігрантів з України проживає в Амстердамі, Роттердамі та Гаазі.

Перше українське товариство в країні було створено в кінці 50-х років ХХ століття (“Спілка українців у Нідерландах”) та проіснувало до кінця 60-х років. Згодом свою діяльність відновило на початку 2007 р. вже з іншою назвою (“Українська громада в Нідерландах”). Основна мета цих товариств – популяризувати українську культуру. Тому протягом останніх років у країні виходить нідерландською мовою часопис “Журнал Україна”. Також із листопада 2012 р. функціонує суботня українська школа “Веселка” у м. Форбургу, яку відвідують понад 4 тис. українців [7, с. 4]. Необхідно додати, що з квітня 2014 року в Нідерландах діє осередок Української греко-католицької церкви, двічі на місяць проводяться богослужіння українською мовою, а з лютого 2018 р. у м. Гаага було відкрито український центр [15, с. 1].

Отже, міграційне законодавство Нідерландів постійно оновлюється відповідно до вимог часу та спрямоване на регулювання міграційних потоків. Держава постійно контролює та часто змінює правила в'їзду в країну, умови перебування в ній, процедуру отримання громадянства (хоча на сьогодні воно найліберальніше в ЄС). Тому в міграційному законодавстві держави помітна тенденція до зміщення акцентів з “мігрантів” на “нових громадян” (їхня інтеграція в суспільство, обов'язковою умовою якої стали освіченість, соціальна активність та законопослушність).

Список використаних джерел

1. *Бизнес* в Нидерландах (Голландии). URL: <http://hochusvalit.com/biznes/biznes-v-niderlandah>
2. *Васильева Т.* Иммиграционное законодательство и миграционная политика Нидерландов // История государства и права. 2009. № 1. С. 26–39.
3. *Макавей И.* Голландия по-русски // Заграница. 2001. № 9. С. 4–6.
4. *Малиновська О.* Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України. К.: НІСД, 2014. 48 с.
5. *Мельниченко О.* Як українцю виїхати на роботу в Нідерланди URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/406021/yak-ukrayintsyu-vuyihaty-na-robotu-v-niderlandy>
6. *Мороз В.* Як живуть українців в Нідерландах. URL: <https://te.20minut.ua/ua-i-svit/yak-zhivut-ukrayintsi-u-niderlandah-10556340.html>
7. *Новосілля* української суботньої школи “Веселка” // Свобода. 2012. 27 січня.
8. *Освіта* в Голландії. URL: <http://academconsult.ru/obrazovanie-v-gollandii>
9. *Парламент* Нідерландів заборонив паранджу і балаклави. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/3780765-parlament-niderlandiv-zaboronuv-parandzhu-i-balaklavy>
10. *Погребняк Г.* Фіктивний шлюб чи легальні документи? // Міграція. 2017. 1 березня.
11. *Натуралізація* в Нидерландах (Голландии) и возможность получения голландского гражданства. URL: <http://www.businesslegalconsultancy.com/ru/3220/naturalizatsiya-v-nyderlandahgollandyy-y-vozmozhnost-polucheniya-gollandskogo-grazhdanstv>
12. *Нидерланды:* самая жесткая миграционная политика Европы. URL: <http://rus.delfi.lv/news/daily/abroad/latvii-na-zametku-ili-kak-prinimayut-bezhencev-v-raznyh-stranah-es.d?id=46349237&page=3>
13. *Соколовская Н.* Опыт Королевства Нидерланды в сфере интеграции беженцев и лиц, ищущих убежища // Международного права и международных отношений. 2010. № 3. С. 54–61.
14. *Статус* біженця в Голландії. URL: <https://migranty.com/news/102>
15. *У Нідерландах* відкривають центр для української громади від 16. 02. 2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2404334-u-niderlandah-vidkrivaut-centr-dla-ukrainskoi-gromadi.html>
16. *Федоренко К.* Ультраправі спіткнулись у Нідерландах: як вдалося зупинити популістів // Європейська правда. 2017. 17 березня.

Леся Костюк

ОСОБЕННОСТИ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ НИДЕРЛАНДОВ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX – НАЧАЛА XXI ВЕКА

В статье проанализирована миграционная ситуация в Нидерландах на рубеже XX–XXI веков, законодательство в отношении переселенцев в страну, его значение для борьбы с нелегальной миграцией.

Ключевые слова: миграция, Европейский Союз, интеграция, мигрант, миграционная политика.

Lesya Kostyuk

THE FEATURES OF MIGRATION POLICY OF THE NETHERLANDS IN THE SECOND HALF OF THE 20TH – THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

The article analyses the migration situation in the Netherland at the end of the the 20th and the beginning of the 21st centuries, the legislation concerning the immigrants in the country as well as its importance for the fight against the illegal migration.

Keywords: migration, European Union, integration, migrant, migration policy.